

A Nemzetközi Olvasástársaság 21. Világkongresszusa Budapesten

Mikulás Gábor

Egyéni érdekelttség – a jó olvasás kulcsa

Talán a „Literary Bridges” cím szűkítette le a kongresszus tartalmát. Korábról Literacy-ügyben szélesebb körű problémafelvetéssel találkoztam (pl. <http://www.dgls.de>, vagy <http://www.sla.org.uk/>), mint az augusztusi konferencia programjában. Ám természetesen az sem gond, ha egy jobban lehatárolt témára több idő jut. Csupán érdemes fejben tartani, hogy a literacy-hoz a most elhangzott témákon túl hozzá tartozik például az olvashatóbb szövegek készítésének módszertana, a webes olvasás specialitásai és hasonlók is.

Lehetetlen dolog igazságos és kimért összefoglalót írni a kongresszus sok párhuzamos szekciójában elhangzó előadásairól. Ezért az alábbiakban önkényesen kiválasztott gondolatokat idézek.

Szabad olvasmányválasztás — motivált olvasás

Az angol¹ és magyar nyelvű előadásokat felváltva figyelve a legérdekesebb talán az volt, hogy szemléletek és kommentárok között előfordult akár gyökeres ellentét is, mely feltehetően az előadók és befogadók eltérő történelmi – kulturális hátterére vezethető vissza. Ez teljesen logikus, ám ha azt vesszük, hogy a célok viszont többnyire egyezők, akkor zavarba ejtők lehetnek a javasolt különböző irányok. Konkrét példát véve: az olvasásra nevelés. Míg a hazai javallatok a meglévő hagyományos elvárásoknak megfelelő olvasmányok megszerettetését tűzi ki célként (legalábbis több hazai előadó ennek a fogását szorgalmazta), az angolszászok azt mondták, hogy inspirálni érdemes a gyerekeket. (A pontosság kedvéért talán érdemes megkülönböztetni a *motivációt* és az *inspirálást*. Az előbbi külső ráhatásra épít, az utóbbi a belső késztetéseket igyekszik felszabadítani.) Az angolszász előadások szövegkörnyezetében az utóbbiról van inkább szó.

Így tehát az olvasásra inspirálás három legfontosabb eleme fontossági sorrendben:

1. szabad olvasmányválasztás
2. az olvasmánnyal kapcsolatos élmények megosztása
3. jutalmazás, elismerés például mosollyal, olvasásra biztosított szabadidővel, olvasmányokkal.²

Ráadásul ezek az inspirátor-tényezők gyengébb és jobb olvasók számára egyaránt használnak. De lássuk tovább az olvasásra motiválást, mellyel kapcsolatban több előadást is meghallgattam. A szabad olvasmányválasztásba beletartozik a gyerekek saját könyveinek bevonása, a sajátkönyv-készítés, webről olvasás, folyóiratok olvasása stb. Mindez persze a pedagógustól a jobb eredmény elérése érdekében többlet-odafigyelést kíván. Javasolt eszközök a diákok által kedvelt zeneszámok szövegei, könnyedebb klasszikus zene hallgatása olvasás közben

háttérként, az olvasás gyakorlati értelmének tudatosítása (metakogníció). Alapvető, hogy egyénileg érdekeltek legyenek a gyerekek az olvasás eredményében. Mindez széles olvasmánykínálatot feltételez, amivel például az iskolai könyvtár is felértékelődik. A második inspirátor tényező értelmében a diákok saját kérdéseiket tegyék fel lehetőség szerint, ami feltehetően eleinte tudatos oktatói motiválást kíván meg (persze, nem a pedagógusi, hanem a tanulói szempontok előtérbe helyezésével). Mindezek által nagyobb az esély, hogy a gyerekek megtanulják saját tanulási folyamataikat irányítani. A belső irányítás megszerzése azért kritikus tényező, mert az olvasás a későbbiekben rendszeres és egyéni döntéseken múlik, melyeknél legtöbb esetben nincsen külső kényszerítő hatás. Amennyiben pedig csak az utóbbi jelenti a készletet, az olvasás rendre elmarad.³

Az inspirálásnál több előadásban is felmerült a férfiak szerepe. Így a fiúk olvasmányválasztásánál a javaslat szerint legyen olyan a kínálatban, mely férfiakat ábrázol nem hagyományos, inkább segítői szerepben. Szintén megfontolandó javaslat az, amely író-olvasó találkozó esetén a férfi írókat javasolja inkább.

A legjobb iskolák és oktatók gyakorlata

A „School where literacy thrives” (a literacy terén kiemelkedő iskolák) programról szólva⁴ Henrietta Dombey számba vette a kiemelkedő eredményű iskolák és pedagógusok jellemző módszereit. A lista hosszú lenne, ezért csak néhány pont: az iskola olvasásfejlesztési stratégiával rendelkezik, a munkatársak kritikusak saját

gyakorlatukkal szemben (is), a lemaradás korai felismerése és testre szabott kezelése, a szülők bevonása. Egy kiemelkedő pedagógust is idézett: „Fel kell készülnöd. Legyen elrugaskodási pont. De mindig azt remélem, hogy a gyerekek olyan helyre visznek, ahova eljutni magamtól nem is gondoltam volna.” A nyitó plenáris ülésen a nagyszerű Schleicher-előadás⁵ az OECD-felmérések tükrében rámutatott a jó olvasási-szövegértési képesség hátterére. Talán kevésbé ismert összefüggések, hogy nem a legeslegtöbbet, hanem csak a sokat olvasók (napi 30 perc átlag) a legjobbak,⁶ és hogy a legjobbak igen heterogén szövegeket olvasnak.

Az inspirálás az oktatási folyamat minden szereplőjének feladatát ad. A finn Ann-Sofie Selin és Pehr-Olof Rönholm modellje⁷ a nemzetitől a tanulói és szülői szinteken át egyaránt tetten érhető. Az irányítás lehetőség szerint a „legalacsonyabb” szintre kerül.

Olvasás változatos forrásokból

A konferencián érdemes összeszedni a később feldolgozható érdekes forrásokat. Egyik ilyen volt a *Reading Research Quarterly* című szakfolyóirat egy példánya. A benne lévő első tanulmány a populáris kultúra és irodalom tantervébe illesztésének kérdéseit, tapasztalatait taglalja.⁸ A téma azért is érdekes, mert idehaza a kanonizált irodalom évszázados olvastatási hagyományának folytatása rendre ponyvaolvasó generációkat eredményez. Így felmerül a kérdés, hogy a tananyagban belül a kanonizált és populáris irodalom együttes bemutatása nem segítené-e megállítani a kettő közötti különbséget, ami tudatosabb és értékesebb olvasmányok kiválasztását eredményezné?

Jegyzetek

- 1 Az angol nyelvű prezentációk részben letölthetőek innen: <http://reading.org/association/meetings/world.html>
- 2 How to prime the curiosity pump — Creative ways to motivate children to learn over the Summer / Pamela Godt, Frederick Isele (nyomtatott előadás-vázlat)
- 3 További motivációt tárgyaló előadások pl.: Motivation strategies for reading literature — How to motivate students in the secondary school to read literature / Tanja Semenjak (nyomtatott ppt-vázlat); Ideas and activities for enhancing motivation in social studies / Frederick Isele (nyomtatott előadás-vázlat)
- 4 School where literacy thrives — Evidence from the United Kingdom / Henrietta Dombey (nyomtatott előadás-vázlat)
- 5 Literacy skills for the world of tomorrow / Andreas Schleicher (ppt-diák)
- 6 Előadás a hiperlexiáról: The role of imagery and verbal processing in language comprehension and hyperlexia / Ali Laputka, Nanci Bell. Leírás a hiperlexiáról pl.: <http://en.wikipedia.org/wiki/Hyperlexia>
- 7 School where literacy thrives — European experiences : symposium
- 8 Popular culture in the literacy curriculum: A Bourdieuan analysis / Jackie Marsh. In: *Reading Research Quarterly* 41 (June 2006) p. 160–174.